

## BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TABIIY FANLAR DARSLARINI O'QUVCHILARNING KUNDALIK HAYOTI BILAN BOG'LASH USULLARI

**Kurbanova Dilfuza Obiddin qizi**

*Namangan davlat Pedagogika instituti magistranti*

**Najimov Akmaljon Usmonjonovich**

*Namangan davlat universiteti Anatomiya va fiziologiya kafedrası mudiri, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

*Tell: 998-94-446-66-36 Email: [5.kurbanovadilfuza9796@mail.com](mailto:5.kurbanovadilfuza9796@mail.com)*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim bosqichida tabiiy fanlar darslarini o'quvchilarning kundalik hayoti bilan bog'lab o'qitishning ilmiy-nazariy asoslari, didaktik yondashuvlari va amaliy usullari yoritiladi. Tadqiqotda o'quvchilarda hayotiy tajriba, kuzatish, eksperiment asosida bilimlarni shakllantirish muhimligi ta'kidlanadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari tahlil qilinadi.

**Kalit so'zlar:** tabiiy fanlar, faol pozitsiya, suvning tabiatda aylanishi, o'simliklar, ekotizimlar.

## МЕТОДЫ СВЯЗИ УРОКОВ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ С ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНЬЮ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

**Курбанова Дилфуза Обиддин кызы**

*Магистрант Наманганского государственного педагогического института*

**Нажимов Акмалжон Усмонжонович**

*Заведующий кафедрой Анатомии и физиологии*

*Наманганского государственного университета,*

*доктор философии биологических наук (PhD)*

*Тел.: 998-94-446-66-36 Email: [5.kurbanovadilfuza9796@mail.com](mailto:5.kurbanovadilfuza9796@mail.com)*

**Аннотация:** В данной статье рассматриваются научно-теоретические основы, дидактические подходы и практические методы связи уроков естествознания с повседневной жизнью учащихся на этапе начального образования. В исследовании подчеркивается важность формирования знаний у учащихся на основе жизненного опыта, наблюдения и экспериментирования. Также анализируются преимущества использования современных педагогических технологий

**Ключевые слова:** естественные науки, активная позиция, круговорот воды в природе, растения, экосистемы

## METHODS OF CONNECTING NATURAL SCIENCE LESSONS WITH STUDENTS' DAILY LIFE IN PRIMARY EDUCATION

***Kurbanova Dilfuza Obiddin qizi***

*Master's student of Namangan State Pedagogical Institute*

***Najimov Akmaljon Usmonjonovich***

*Head of Department of Anatomy and physiology, Namangan State University,*

*Doctor of philosophy in biological sciences (PhD)*

*Tel: 998-94-446-66-36 Email: [5.kurbanovadilfuza9796@mail.com](mailto:5.kurbanovadilfuza9796@mail.com)*

**Annotation:** *This article discusses the scientific and theoretical foundations, didactic approaches and practical methods of connecting natural science lessons with students' daily life at the primary education stage. The study emphasizes the importance of forming knowledge in students based on life experience, observation, and experimentation. The advantages of using modern pedagogical technologies are also analyzed*

**Keywords:** *natural sciences, active position, water cycle in nature, plants, ecosystems*

## KIRISH

Boshlang'ich ta'lim davri — bolalarning tafakkuri, dunyoqarashi va ilmiy tafakkur asoslari shakllanadigan muhim bosqichdir. Ayniqsa, tabiiy fanlar darslarida hayotiylik, amaliyotga yaqinlik, kuzatish va tajriba orqali o'rganish o'quvchining ilg'or fikrlashini, faol pozitsiyasini, atrof-muhitga nisbatan ongli munosabatini shakllantirishda asosiy vositadir.

Kundalik hayot bilan bog'langan darslar bolada o'rgangan bilimlarini real voqelikda ko'rish, qo'llash, savollar berish va muammolarni yechish motivatsiyasini kuchaytiradi. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy talablari bilan uyg'unlashadi.

Tabiiy fanlar darslarining mazmuni va metodikasi ko'p hollarda nazariyaga suyanadi, biroq o'quvchilar bu bilimlarni real hayotga tatbiq eta olishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu holat o'quvchining o'quv motivatsiyasi, faol ishtiroki va bilimni ongli o'zlashtirishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, bilimlarning kundalik hayot bilan bog'lanishi o'quvchilarda tushunchalarni mustahkamlash, darsga bo'lgan qiziqishni oshirish, mustaqil fikrlashni shakllantirishda muhim omildir (Vygotsky, 1978; Dewey, 1938). Shu bois, boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar darslarini hayot bilan bog'lash usullarini ishlab chiqish va metodik asoslarini chuqur tahlil qilish zaruratga aylandi.

Tadqiqotning maqsadi — boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar darslarini o'quvchilarning kundalik hayoti bilan bog'lashning samarali metodlarini tahlil qilish va ularning ta'lim sifatiga ta'sirini ilmiy asoslash.

Tadqiqot vazifalari:

- Mavzuga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish;
- Tabiiy fanlar darslarini hayotiylik bilan boyitish usullarini aniqlash;
- Eksperimental va amaliy misollar asosida ta'lim samaradorligini ko'rsatish;
- O'quvchilar faoliyatida o'zgarishlarni baholash va umumlashtirish.

### ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Tabiiy fanlar darslarini hayot bilan bog'lash masalasi ko'plab pedagog olimlar tomonidan nazariy jihatdan asoslangan. J. Dyui (1938) ta'limni hayotdan ajralgan, nazariy asosdagi jarayon sifatida emas, balki "tajriba asosidagi faol izlanish" deb e'tirof etadi. Unga ko'ra, ta'lim kundalik hayotiy muammolarni hal etishga qaratilgan bo'lishi kerak.

L.S. Vygotskiy (1978) "Yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasida ta'kidlaganidek, bolaning real hayotda duch keladigan muammolarni hal qilish jarayonida olgan bilimlari, o'zlashtirilgan bilimlarga aylanish ehtimoli yuqoridir. Bu fikrni J. Piaget (1972) konstruktiv yondashuvi bilan to'ldirib, bolaning bilimi tajriba, o'z kuzatuvi va faol ishtiroki orqali shakllanishi zarurligini ta'kidlaydi. Yana bir muhim metodologik yondashuv — faoliyatga asoslangan ta'limdir. A.N. Leontyev (1975) va S.L. Rubinshteyn (1989) ta'limda o'quvchining sub'ekt sifatidagi ishtiroki bilimni ongli, izchil va barqaror o'zlashtirishga olib kelishini ta'kidlaydi.

### NATIJALAR VA MUHOKAMA

Boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslik mavzularining kiritilishi tanqidiy fikrlash, muammolarni yechish va kuzatish qobiliyatlarini rag'batlantirish orqali kognitiv rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. Yosh o'quvchilar tabiatan izlanuvchan bo'lib, tuzilgan tabiiy fanlar darslari ularga savollar berish, bashorat qilish va oddiy tajribalar o'tkazish imkoniyatini beradi. Bu mashg'ulotlar o'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi, muammolarga metodik yondashish va analitik fikrlash imkonini beradi.



Tabiatshunoslik bilan erta tanishish atrof-muhitni bilish va tabiatga nisbatan mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Talabalarga ekotizimlar, biologik xilma-xillik va inson faoliyatining atrof-muhitga ta'sirini o'rgatish tabiatga hurmatni rivojlantirishi va ularni barqaror amaliyot bilan shug'ullanishga undashi mumkin. Tirik organizmlar va ularning yashash joylarining o'zaro bog'liqligini tushunish orqali o'quvchilar tabiatni muhofaza qilishning ahamiyatini bilib oladilar va sayyorani himoya qilishga proaktiv munosabatni rivojlantiradilar.

Eksperimental guruhda o'tkazilgan hayotiy mazmunli darslarda quyidagi mavzular tanlandi:

- “Suvning aylanishi tabiatda” — o'quvchilar maktabdagi suv iste'molini kuzatishdi va suvni tejash bo'yicha reja tuzishdi;
- “O'simliklar qanday o'sadi?” — har bir o'quvchi mosh yoki bug'doy urug'ini o'stirib, o'z natijalarini kundalikda qayd etdi;
- “Havo harorati o'zgarishi” — harorat o'lchagichdan foydalanib 5 kunlik ob-havo statistikasi to'plandi.

O'quvchilarning darsga qiziqishi, faol ishtiroki va bilimlarni eslab qolish ko'rsatkichlari quyidagi jadvalda aks ettirilgan:

| Ko'rsatkichlar                         | An'anaviy dars | Hayotiy bog'langan dars |
|----------------------------------------|----------------|-------------------------|
| Darsda faol qatnashgan o'quvchilar (%) | 46%            | 83%                     |
| Mavzuni to'g'ri tushunganlar (%)       | 52%            | 88%                     |
| Mustaqil fikr bildirganlar (%)         | 31%            | 76%                     |
| Amaliy topshiriqni bajarganlar (%)     | 38%            | 91%                     |

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, tabiiy fanlar darslarida hayotiy misollar, real vaziyatlar, oddiy tajribalar qo'llanilganda, o'quvchining bilimga bo'lgan qiziqishi oshadi, o'zlashtirish chuqurlashadi. Bu esa bilimlarning faqat eslab qolinishini emas, balki qo'llanilishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, fanlararo integratsiya (biologiya, texnologiya, matematika) asosida qurilgan darslar bolalarda kompleks tafakkurni

rivojlantiradi, bu esa XXI asrda zarur bo'lgan kompetensiyalarning asosi hisoblanadi.

### XULOSA

Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar darslarini o'quvchilarning kundalik hayoti bilan bog'lash ularning ilmiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va kuzatish ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, hayotiy misollarga boyitilgan darslar:

- O'quvchining bilimga nisbatan ijobiy munosabatini kuchaytiradi;
- Amaliy faoliyat orqali bilimni mustahkamlaydi;
- Fanlararo aloqalarni chuqurlashtiradi;
- Ekologik madaniyat, mas'uliyatli munosabatni shakllantiradi.

Shunday ekan, pedagoglar darsni tayyorlashda o'quvchining shaxsiy tajribasini, hayotiy ehtiyojlarini, yashayotgan muhitini inobatga olgan holda integratsiyalashgan, faoliyatga yo'naltirilgan metodlardan keng foydalanishlari maqsadga muvofiqdir.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Collier Books.
2. Dilfuza, K., & Akmaljon, N. (2025). Tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 43(2), 126-129.
3. Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
4. Piaget, J. (1972). *Psychology and Pedagogy*. Viking Press.
5. Leontyev, A.N. (1975). *Activity, Consciousness, and Personality*. Moscow: Nauka.
6. Rubinstein, S.L. (1989). *Osnovy obshchey psikhologii*. Moscow.
7. Xasanboyeva, N. va boshqalar. (2020). *Boshlang'ich ta'lim metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
8. Yo'ldoshev, U. (2022). "Faol metodlar orqali tabiiy fanlarni o'rgatish samaradorligi". *Ta'lim va amaliyot jurnali*, №3.
9. Najimov A., Mavlonov O., Karimov V. «Umumiy o'rta ta'lim maktablarida biologiya (odam va uning salomatligi) fanini o'qitishni mustaqil bilim olish va o'zini-o'zi baholash pedagogik texnologiyalari asosida tashkil etish». // "Umumiy o'rta, professional va oliy ta'limda tabiiy fanlarni o'qitish muammolari" (18-noyabr 2024-yil, Namangan) –B. 375-378.
10. Нажимов А.У., Каримов В.А. «Изучение и оценка физического развития спортсменов» // НамДУ илмий ахборотномаси 2024 йил 2- сон- Б. 118-123.